

Перелік посилань:

1. Буднік М. М. Формування та розвиток конкурентних переваг підприємства в сучасних умовах роботи на ринку / М. М. Буднік, Е. С. Криворучко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 2 (5) – 2013. – С. 74-78.
2. Ламбен Жан-Жак. Менеджмент, ориєнтований на ринок. [Пер. с англ. под ред. В. В. Колганова] / Жан-Жак. Ламбен – СПб.: Питер. – 2005. – 800 с.
3. Войчак А. В. Конкурентні переваги підприємства: сутність і класифікація / А. В., Войчак, Р. В. Камишніков // Маркетинг в Україні. – 2005. – № 2 (30). – С.50–53.
4. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін.. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с.
5. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – К.: Вільямс, 2009. – 672 с.

Стаття надійшла: 20.11.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Рецензент: д.е.н., доц. Барвено О.В. (Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету)

УДК 331.5.024.52

JEL J21

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Бондаревська К.В., к.е.н., доцент

Кисельов В. Р., студент

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

Анотація. Стаття присвячена аналізу сучасних тенденцій розвитку ринку праці в Україні, порівняно з країнами Європейського Союзу. Враховуючи національну специфіку, стан та напрямки розвитку ринку праці, було доведено, що саме ринок праці відображає абсолютну більшість соціально-економічних та політичних державних процесів та є невід'ємною складовою всієї економічної системи країни. Метою статті є оцінка сучасного стану ринку праці та проведення порівняльного аналізу основних тенденцій його розвитку в Україні та країнах Європейського Союзу.

В процесі дослідження було вивчено питання, що стосуються ефективного функціонування ринку праці, які з кожним роком набувають все більшої актуальності в контексті розвитку людського капіталу, як одного з вирішальних факторів функціонування національної економіки. З метою вивчення вищезазначених питань було використано порівняльний аналіз, економіко-статистичний аналіз, вивчення монографічних публікацій і статей.

В статті досліджено основні показники рівня зайнятості в країнах Європейського Союзу, представлено рівень безробіття та економічну активність населення в динаміці за 6 років для виявлення тенденцій та аналізу сучасного стану. Крім того, були запропоновані заходи, які варто реалізувати шляхом ефективною державної політики зайнятості з метою зниження рівня безробіття в регіонах України, оскільки саме активна політика на ринку праці сприяє зниженню рівня безробіття.

Стаття представляє інтерес для фахівців з управління персоналом, експертів з розвитку ринку праці та економістів, а також державних органів влади в сфері регулювання зайнятості населення.

Ключові слова: ринок праці, державна політика зайнятості, людський капітал, безробіття, зайнятість.

MODERN TENDENCIES OF LABOR MARKET DEVELOPMENT: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Kseniia Bondarevska, PhD in Economics, Associate Professor

Vladislav Kiselev, Student

University of Customs and Finance in Dnipro

Summary. The article is devoted to the analysis of the current tendencies in the development of the labor market in Ukraine, compared with the countries of the European Union. Taking into account national specifics, the

state and directions of the development of the labor market, it was proved that the labor market reflects the absolute majority of socio-economic and political state processes and is an integral part of the whole economic system of the country. The purpose of the article is to assess the current state of the labor market and to conduct a comparative analysis of the main trends of its development in Ukraine and in the countries of the European Union.

In the course of the study, issues related to the effective functioning of the labor market, which are becoming increasingly relevant in the context of human capital development, are considered as one of the most important factors in the functioning of the national economy. In order to study the aforementioned issues, comparative analysis, economic-statistical analysis, monographic publications and articles were used.

The article analyzes the main indicators of employment in the countries of the European Union, presents the level of unemployment and economic activity of the population in the dynamics of 6 years for the identification of trends and analysis of the current state. In addition, measures were proposed that should be implemented through effective state employment policy in order to reduce unemployment in the regions of Ukraine, since active labor market policies contribute to lowering unemployment.

The article is of interest to HR specialists, market development experts and economists, as well as public authorities in the field of employment regulation.

Keywords: labor market, state employment policy, human capital, unemployment, employment.

Постановка проблеми. Національна специфіка, стан та напрямки економічного розвитку впливають на формування національного ринку праці.

Ринок праці відображає абсолютну більшість соціально-економічних та політичних державних процесів та є невід'ємною складовою всієї економічної системи країни. Військовий конфлікт на сході України та тимчасова окупація АР Крим прямо впливають на збільшення обсягів внутрішньої міграції, яка у поєднанні з тривалим спадом виробництва, недостатнім реформуванням господарського механізму та розбалансованості економіки формує сучасний стан ринку праці та яскраво демонструє політико-економічний вплив на нього.

Питання, що стосуються ефективного функціонування ринку праці, набувають більшої актуальності з року в рік в контексті розвитку людського капіталу, як одного з вирішальних факторів функціонування національної економіки. При цьому саме зайнятість населення являє собою найголовніший показник ринку праці та визначає державний соціальний та економічний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У своїх наукових роботах такі вчені-економісти, як: Д. Богиня, П. Василенко, Н. Волгіна, О. Грішнова, В. Дянюк, Г. Завіновська, А. Ілляшенко, А. Колот, О. Крушельницька, Е. Лібанова, А. Нікіфоров, І. Петрова, В. Петюх, І. Рогов, У. Садова, І. Христофоров, С. Шапіро приділили досить багато уваги питанням, що стосуються теоретичних та науково-методологічних основ функціонування ринку праці та його існування в розрізі соціально-трудових відносин.

Невирішені складові загальної проблеми. Попри достатньо великий обсяг досліджень та вагомий науковий внесок, питання, які пов'язані з сучасними особливостями формування ринку праці в контексті соціальної державної безпеки, залишаються актуальними та не повністю вирішеними.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану ринку праці та проведенні порівняльного аналізу основних тенденцій його розвитку в Україні та країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що ринок праці є динамічною системою, комплексом соціально-трудових відносин щодо умов наймання, використання й обміну робочої сили. Станом на сьогоднішній день, науковцями створено досить значну базу для дослідження стану та особливостей розвитку ринку праці. Відтак, для дослідження процесів, що на ньому відбуваються, використовують комплексну сукупність показників, які стосуються економічно активного та неактивного населення, безробіття та зайнятості, облікової кількості штатних працівників на підприємствах, їх середньої заробітної плати, оборотності всієї робочої сили тощо.

Під час аналізу ринку праці на теренах нашої держави, важливу роль віді-

грає показник економічно активного населення.

В таблиці 1 наведені дані, що характеризують загальну динаміку стану економічної активності українців за останні 5 років та станом на I півріччя 2017 року, згідно інформації Державної служби зайнятості та Державної служби статистики України [1; 2]. Варто зазначити, що в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення кількості сукупного економічно активного населення. З 2012 року кількість осіб вікової категорії 15-70 років зменшилася на 2896 тис. осіб (або на 13,8%). Цей факт говорить лише про зменшення трудового потенціалу в нашій державі та його резерву.

Згідно даних, що надає Державна служба статистики України, у 2016 році кількість економічно активних громадян вікової групи 15-70 років становила 17955,2 тис. ос., а це 62,2% від загальної кількості осіб цієї ж вікової категорії. У порівнянні з 2012 роком, цей показник був на рівні майже 65%. За останні чотири роки відбулося відчутне зменшення кількості населення, що зайняте в народному господарстві, майже на 15,5% або на 2985 тис. осіб. Протягом 2016 року на національному ринку праці було зайнято 56,4% осіб у віці від 15 до 70 років. Але поряд з тим відбулося помірне зростання кількості безробітних на 6% або майже на 89 тис. осіб. На цьому фоні зафіксоване і зростання чисельності безробітних у прямому відношенні до всього економічно активного населення на 1,74% з 2012 до 2016 року (у порівнянні з показником 9,36% у минулому році).

Таблиця 1 – Стан та динаміка економічної активності населення України у 2012- 2016 рр. та I півріччя 2017 року

Показники	Роки					I півріччя 2017 р.	2016 р. до 2012 р., +, -
	2012	2013	2014	2015	2016		
Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	20851,2	20824,6	19920,9	18097,9	17955,1	17830,6	-2896,1
Рівень економічної активності, %	64,5	64,9	62,4	62,4	62,2	61,9	-2,3
Зайняті, тис. осіб, всього	19261,4	19314,2	18073,3	16443,2	16276,9	16120,9	-2984,5
зокрема, у % до економічно активного населення	92,38	92,75	90,73	90,86	90,65	90,41	-1,7221
Рівень зайнятості, %	59,6	60,2	56,6	56,7	56,3	56,0	-3,3
Безробітні, тис. осіб, всього	1589,8	1510,4	1847,6	1654,7	1678,32	1709,7	88,52
зокрема, у % до економічно активного населення (рівень безробіття, %)	7,62	7,25	9,27	9,14	9,35	9,59	1,72
Економічно неактивне населення, тис. осіб	11456,9	11270,1	12023,0	10925,5	10934,1	10968,8	-522,8

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 2].

За досліджуваний період спостерігалася і тенденція до зниження рівня

економічної активності (для порівняння: відповідний показник у 2012 році становив 64,5%; у 2016 – 62,2%).

Зростання рівня безробіття в країні створило надзвичайно негативну тенденцію на ринку праці. Відтак, загальний рівень безробіття у 2016 році становив 9,3%, що більше на 1,7% до аналогічного періоду 2012 року.

За останні 5 років в Україні тенденції стосовно зайнятого працездатного населення мали неоднозначний характер. Відтак, у 2016 році рівень зайнятості працездатного населення склав 56,3%, що у порівнянні з 2012 роком, менше на 3,3 в.п.

У I кварталі 2017 року чисельність зайнятого населення складала 16120,9 тис. осіб у віці від 15 до 70 років, що у порівнянні з 2016 роком менше на 118,4 тис. осіб, а рівень зайнятості населення склав 56,0%, що менше на 0,2% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року [1].

Рівень економічної активності населення склав 61,9% для осіб віком 15–70 років, що менше на 0,2% у порівнянні з I кварталом 2016 року, що говорить про позитивну, але не стрімку тенденцію до збільшення рівня економічно активного населення. За методологією Міжнародної організації праці у I півріччі 2017 року рівень безробіття становив 9,6% усього економічно активного населення, що більше на 0,2% від аналогічного періоду 2016 року. На сьогоднішній день, рівень безробіття серед осіб віком 15–24 роки залишається вкрай високим та складає 18,8%, але у 2016 році він був на рівні 23,1%, що характеризує позитивну динаміку змін.

Після проведеного аналізу показників безробіття в Україні та їхньої динаміки, перейдемо до ознайомлення з показниками безробіття серед країн Європейського Союзу.

Повна та продуктивна зайнятість у поєднанні з гідними умовами праці для всіх працівників – одне з пріоритетних завдань до 2030 року згідно Цілей сталого розвитку (ЦСР). Європейський Союз у забезпеченні реалізації цих цілей виокремив розрахунковий індикатор, у відповідності до якого передбачено рівень зайнятості населення віком від 20 до 64 років не менше 75% до 2020 року. Варто зазначити, що на такий індикатор орієнтуються всі країни ЄС за винятком Великої Британії.

Як повідомляє Євростат, за минулий 2016 рік рівень фактичної зайнятості в країнах Євросоюзу осіб у віці 20–64 роки складає 71,2%. У порівнянні з 2010 роком, цей показник збільшився на 2,5 відсоткових пунктів, та саме з 2010 року почала зберігатися стійка тенденція до зростання зайнятості [3].

На рисунку 1 наведена порівняльна характеристика динаміки рівня зайнятості населення в Україні та в країнах ЄС за 2012–2016 рр., а також прогноз на 2020 рр.

Рівень зайнятості населення у країнах Євросоюзу значно відрізняється. Відтак, у Швеції за попередній рік зафіксовано найвищий показник зайнятості – 81,2%, який перевищує середній показник по ЄС. У сучасній Швеції держава проводить активну політику у сфері зайнятості, спрямовану на зниження безробіття. Характерною рисою цієї політики є запобігання безробіттю, а не боротьба з його наслідками. Уряд Швеції у соціальній політиці особливу увагу приділяє розробці заходів, спрямованих на забезпечення професійної підготовки й перенавчання осіб, що стали безробітними, і створення нових робочих місць, в основному в державному секторі економіки; координує міграцію населення і робочої сили шляхом надання субсидій і кредитів на переїзд сімей із районів з надлишком робочої сили до районів, де є вакантні місця; забезпечує доступ населення до інформації про наявні вакантні місця тощо. Повна зайнятість також досягається за рахунок таких заходів: проведення відповідної фіскальної політики, спрямованої на підтримання менш прибуткових підприємств і обмеження прибутку високодохідних; проведення «політики солідарності» в заробітній

платі для досягнення однакової плати за однакову працю; підтримування зайнятості у тих сферах економіки, які мали низькі показники діяльності, проте забезпечували вирішення соціальних завдань. Швеція витрачає на профпідготовку та на створення робочих місць більше ніж будь-яка інша країна. Якщо інші країни витрачають кошти на підтримку безробітних, Швеція вкладає їх у підвищення конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці [4-6].

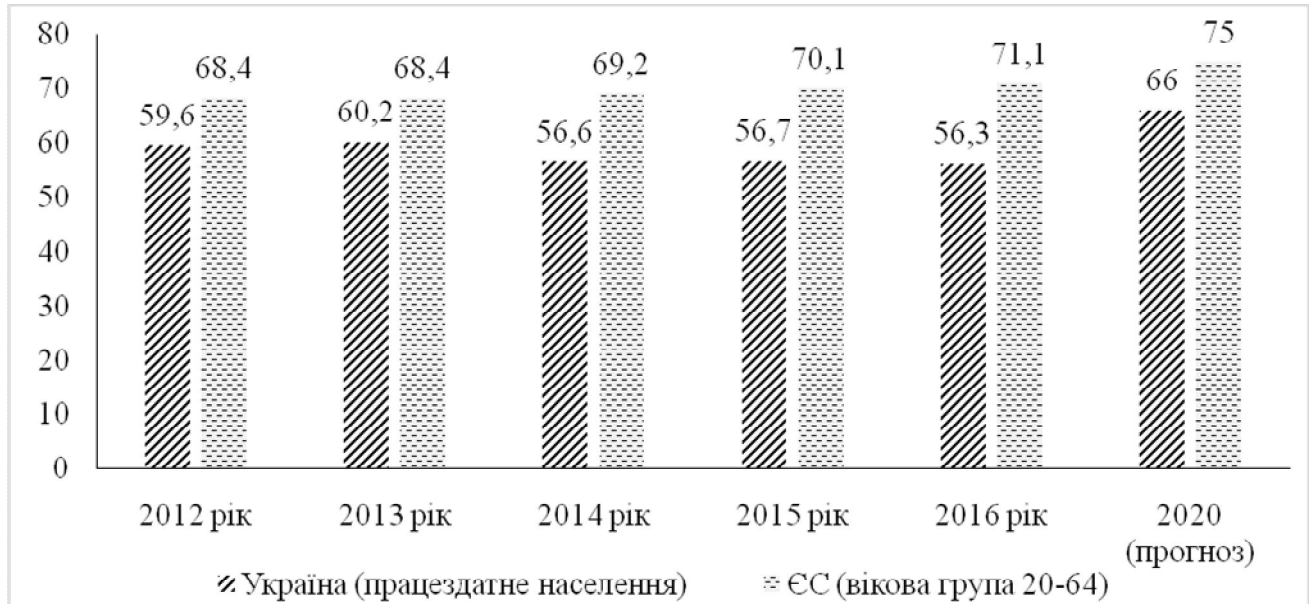

Рисунок 1 – Динаміка рівня зайнятості населення в Україні та Євросоюзі у 2012-2016 рр. та прогноз на 2020 рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними [1,2].

В той же час, Італія, Хорватія та Греція мають найнижчі показники зайнятості населення – 61,6%, 61,4% та 56,2% відповідно. Головною проблемою цих країн виявляється дуже висока частка довгострокового безробіття в загальному їх числі на фоні економічної кризи. В результаті безробітні греки, італійці чи хорвати змушені користуватися правом на свободу пересування в ЄС і їхати в більш благополучні країни Півночі Європи, де більше шансів знайти роботу. Зокрема, в останні роки так все частіше чинить молодь з країн європейського півдня: відразу після закінчення університетів Мадрида, Неаполя або Салонік випускники їдуть шукати роботу в Лондон, Мюнхен або Амстердам.

Рівень безробіття в Україні у порівнянні з країнами ЄС показано на рисунку 2.

За результатами I півріччя 2017 року середній показник рівня безробіття по країнам ЄС складає 7,6%. Цей же показник серед молодого населення становить 16,9%. Зауважимо, що з 2013 року рівень безробіття по всім країнам Європейського Союзу опустився до найнижчої позначки. Відтак, у 19 країнах Єврозони, у червні 2017 року кількість офіційно зареєстрованих безробітних зафіксувалися на рівні 9,1%, а у травні – 9,2%. А за 2013 рік рівень безробіття в країнах ЄС склав 10,6%.

В той же час, зберігається різниця в показниках безробіття між країнами Єврозони. Серед країн, що є членами Європейського Союзу, в червні 2017 року, на Мальті, в Німеччині та Чехії був зафіксований рівень безробіття на рівні 4,0%, 3,8% та 2,9% відповідно. Найвищий рівень безробіття в Греції (21,0%) та Іспанії (17,2%) [3].

У II кварталі 2017 року, кількість осіб, що зайняті в народному господарстві, сягнула 235 мільйонів осіб, що є найвищим показником за весь час. У порівнянні з аналогічним періодом 2008 року, кількість працевлаштованих людей

збільшилася на 4 млн осіб. Чинником, який спричинив такий рушійний процес, на думку авторів, стало економічне зростання. ВВП на період II кварталу 2017 року до аналогічного періоду минулого року зріс на 2,4%. У серпні 2017 року в ЄС було на 1,9 мільйона менше безробітних, ніж у попередньому році, з яких 1,3 мільйони знаходилися в країнах зони євро [2].

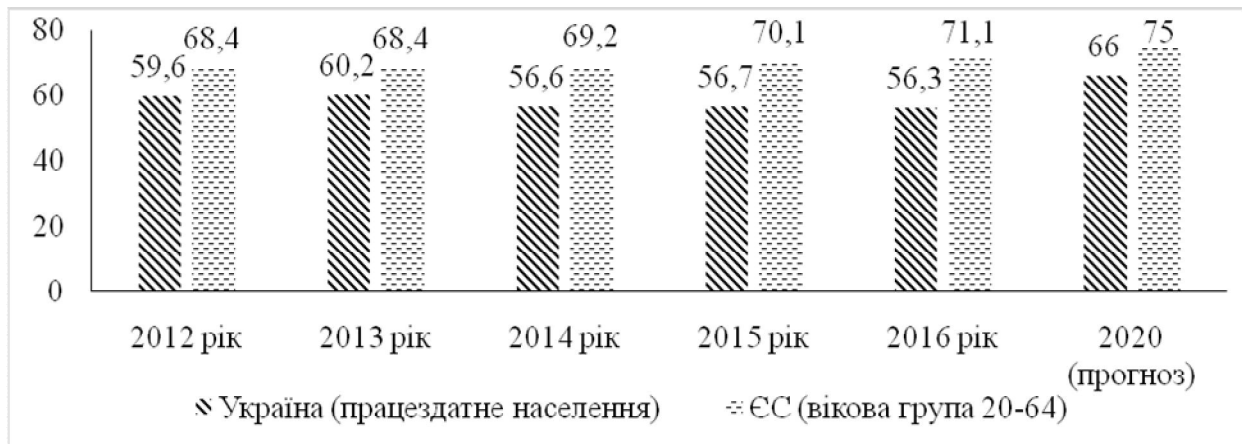

Рисунок 2 – Рівень безробіття в країнах Європейського Союзу та в Україні у I півріччі 2016-2017 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [1;2].

Тенденція зниження рівня безробіття є загальною, що відбувається майже у всіх країнах-членах ЄС, серед чоловіків і жінок та у всіх вікових групах, і особливо серед молоді. На жаль, в Україні попри зниження загального рівня безробіття, безробіття залишається проблемою багатьох регіонів України. Найнижчий рівень безробіття традиційно мають Харківська, Київська, Одеська області та місто Київ. Найвищий рівень безробіття спостерігається у Тернопільській та Волинській областях. Причинами такого явища є низька оплата праці та відсутність можливостей для офіційного працевлаштування у сільській місцевості, що змушує людей працювати неофіційно або шукати роботу за кордоном.

Висновок. Проведене дослідження дає можливість стверджувати, що динаміка ринку праці є більш інерційною внаслідок певної затримки у реагуванні на зміни попиту та пропозиції робочої сили. Порівнюючи наявну ситуацію на ринку праці України з ситуацією в країнах Євросоюзу, слід зробити висновок про її напруженість. Рівень безробіття в будь-якій країні напряму залежить від стану економіки. Тож, проводячи економічні та соціальні реформи в Україні уряду необхідно спрямовувати зусилля на подолання безробіття, продовжувати реформи та боротьбу з корупцією. З метою зниження рівня безробіття в регіонах України доцільно застосувати активну державну політику в галузі зайнятості населення, яка виражається в: розвитку інформаційної інфраструктури служб зайнятості; сприянні в працевлаштуванні; професійному навчанні безробітних, при цьому необхідно приділити особливу увагу навчанню молодих людей, віком до 35-ти років; професійному консультуванні; тимчасовому субсидуванню зайнятості, а також квотуванню і підтримці створення робочих місць; підприємницької активності безробітних і самостійної зайнятості; збереженню робочих місць на діючих підприємствах; створенні нових робочих місць на основі розвитку підприємництва; створенні робочих місць для осіб з обмеженою можливістю використання трудового потенціалу; на рівні центрів зайнятості доцільно організувати курси вивчення англійської мови, що розширює можливості працевлаштування для шукачів.

Таким чином, активна політика на ринку праці покликана допомогти безробітним знайти роботу, і першим кроком в напрямку зниження рівня безробіт-

тя повинна стати виплата субсидій підприємствам, які використовують некваліфіковану робочу силу.

Перелік посилань:

1. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=30543
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Статистична служба Європейського союзу. Офіційний сайт. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/>
4. Беззуб І. Зарубіжний досвід регулювання ринку праці та можливості його використання в Україні / І. Беззуб // Громадська думка про правотворення. – 2015. - № 4. - С. 22-28.
5. Данилов А.В. Світовий досвід подолання безробіття як провідний фактор стабілізації ринку праці України / А.В. Данилов, С.О. Кириченко // Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/12396>
6. Урсакий Ю.А. Безробіття: світовий досвід, практика в Україні / Ю. А. Урсакий, О. О. Гончар // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2009. - Вип. 2. - С. 27-33.
7. Бурлай Т. Політика і перспективи згладжування регіональних диспаратів у сфері зайнятості Євросоюзу / Т. Бурлай // Економічна теорія. – 2015. - № 4. - С. 108-117.
8. Полуяктова О.В. Проблеми безробіття в Україні / О.В. Полуяктова // Економіка і суспільство. – 2016. - № 2. – С.31-35.
9. Поточний рівень безробіття в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/potochnyy-riven-bezrobittya-v-ukrayini>
10. Звонар І.П. Активна політика зайнятості в країнах Європейського союзу та можливості її застосування в Україні / І.П. Звонар // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – Вип. 2, ч. 1. – С. 145-150.
11. Калініченко Д.Р. Глобальний ринок праці: сучасні виклики для розвитку людського капіталу / Д.Р. Калініченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/25-2-2017/15.pdf>
12. Фурсін О.О. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку праці в Україні / О.О. Фурсін // Держава та регіони. – 2015. - № 1. – С. 76-80.
13. Рубежанська В.О. Оцінка економічної активності населення в умовах функціонування національного ринку праці / В.О. Рубежанська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип.14, ч.2. – С. 103-107.

Стаття надійшла: 21.10.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Горювий Д.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Бабенко А.Г. (Університет митної справи і фінансів, м. Дніпро)

УДК 339.944.2

JEL O 380

ПЕРСПЕКТИВИ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В НАУКОВІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ EUREKA

Лазоренко Т. В., к.е.н., доцент

Біловол А. О., студент

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Анотація. Предметом статті є участь України в міжнародній організації наукової кооперації EUREKA.

Метою роботи є дослідження участі України в організації EUREKA та на основі результатів визначення перспектив участі України в даній організації для української економіки, науково-освітніх закладів та підприємств.

В статті були використані методи наукового порівняння, статистичного аналізу, синтезу та дедукції.